

A FAO/WHO Codex Alimentarius szerepe, rendszere, dokumentumai

Rácz Endre és Szerdahelyi Károlyné

FVM Élelmiszeripari Főosztály
Magyar Élelmiszerkönyv Bizottság Titkársága

1. A FAO/WHO Codex Alimentarius rövid ismertetése

Sokan vannak a magyar élelmiszergazdaságban, akik hallottak, tudnak a FAO/WHO Codex Alimentariusról – vagy ahogy a napi használatban hívják a Codexről. Kevesebben – többnyire csak a vele közvetlen kapcsolatba kerültek – ismerik munkájának lényegét, nemzetközi és hazai jelentőségét.

Mi a Codex?

1962-ben az ENSZ két, talán legfontosabb szakosított szervezete, az Élelmiszer és Mezőgazdasági Szervezet (FAO), valamint az Egészségügyi Világszervezet (WHO) közös munkába fogott, hogy mint deklarálták: „Irányítsák és segítsék az élelmiszerekre vonatkozó követelmények kidolgozását, hozzájáruljanak ezek harmonizálásához úgy, hogy ezek a dokumentumok a kereskedelem segítői legyenek”. Az elképzelés nem volt új, hiszen a FAO 1943-as alakuló kongresszusa már kitűzte maga elé ugyanezen feladatot. 20 év kellett azonban a munka tényleges beindulásához, a Codex Alimentarius szervezetének létrehozásához. E 20 év alatt, a hatvanas évek elejére az élelmiszer a világkereskedelem szerves részévé, sőt egyik legfontosabb cikkévé vált.

Mindez új probléma elé állította az élelmiszerek előállításának és forgalmazásának szabályozását. Az addig csak elkülönült, nemzeti keretekben működött szabályozást – a fogyasztók egészségének védelmét, tájékoztatásukat, a kereskedelmet segítő, és a csalásokat megakadályozó szabályok kidolgozását – szintén nemzetközivé kellett tenni. E nemzetközi szabályozásnak aztán vissza kellett hatnia a meglévő (a fejlett országokban) vagy létrehozandó (a fejlődő országokban) nemzeti szabályozásokra, hogy a szabályozási elvek, a megközelítés azonosak legyenek, és csak az eltérő adottságokból, tradíciókból következően valóban szükséges eltérések maradjanak meg.

E célt tűzte ki, erre hozta létre a két világszervezet a FAO/WHO Codex Alimentarius Főbizottságát.

Hogyan működik a Codex?

A feladat bonyolult és sokrétű. Az ezt megvalósító szervezet sem lehet egyszerű – és valóban nem is az!

A Codex Alimentarius Főbizottság a belépési szándékukat kinyilvánított és taggá felvett országok (jelenleg 165 ország) képviselőiből áll. Kétévente, felváltva ülésezik Genfben (a WHO székhelyén) és Rómában (a FAO székhelyén). A szervezet munkájának irányát szabja meg, bizottságokat hoz létre, és ő a kidolgozott dokumentumok végső jóváhagyója.

A két ülés között szükséges irányítást a Főbizottság által megválasztott Végrehajtó Bizottság, a szervezőmunkát pedig a Rómában működő Titkárság végzi. A FAO nemcsak otthon ad a Titkárságnak, de a Codex teljes költségének 80 %-át is biztosítja. A gyakorlati munka, a dokumentumok kidolgozása a Bizottságokban folyik, melyek titkársági feladatát, (beleértve az 1-2 évenkénti ülések megszervezését) egy-egy erre vállalkozó és a megbízást a Főbizottságtól elnyerő tagország végzi.

A tevékenység – ami alatt szabványok (standards), irányelvek (guidelines), útmutatók (codes) kidolgozása, valamint az adalék-, maradék- és szennyező anyagok egészségügyi kiértékelése értendő – regionális és világszinten folyik.

Regionális szinten az egyes termékcsoportokra vonatkozó szabványok kidolgozása (ez a kevésbé jelentős) és a koordinációs tevékenység (a térség speciális problémáival kapcsolatos álláspontok, teendők, dokumentumok kialakítása) folyik. Termékszabványt kidolgozó bizottságok csak Európában működnek.

Világszinten termék- és általános kérdések szabályozásával foglalkozó bizottságok működnek. Az utóbbi 10-15 évben a Codex tevékenység súlypontja az általános kérdések szabályozására tevődött át. A termék-bizottságok száma ugyan sokkal több, de ezek nagyobb része az induláskor kitűzött szabályozási feladatokat elvégezve jelenleg nem működik.

A Codex eredményei

Nem lehet számok nélkül, és nem lehet csak számokkal kifejezni mindazt, amit a Codex több, mint 30 éves működése alatt elért. Lássuk a számokat:

A Codex (1999-el bezárólag) kidolgozott

- 237 termékszabványt
- 41 higiéniai és technológiai útmutatót.

Elvégezte az esetleges egészségügyi veszély szempontjából az értékelését:

- 192 növényvédő szernek,
- 1005 élelmiszer adalékanyagnak,

- 25 élelmiszer szennyezőanyagoknak és
- 54 állatgyógyászati szermaradéknak.

Megállapította az élelmiszerben maximálisan megengedhető maradékot:

- 3274 növényvédő szerre.

És ami számokkal nem fejezhető ki, de legalább ennyire vagy talán még inkább fontos:

A Codex a világ élelmiszer-szabályozásának összefogó, a más nemzetközi és különösen a nemzeti szabályozások meghatározó központjává vált. Munkájában – megfigyelőként, de teljes tanácskozási joggal – minden, az élelmiszer-szabályozáshoz valami módon kapcsolódó nemzetközi szervezet részt vesz. Néhány közülük: Nemzetközi Szabványosítási Szervezet, a Fogyasztói Egyesületek Nemzetközi Szervezete, a Hivatalos Analitikai Kémikusok Egyesülete, a Világkereskedelmi Szervezet, a Nemzetközi Élet Tudományi Intézet.

Ülésein a világ legjobb szakemberei találkoznak, vitatkoznak és jutnak a különböző kérdésekben megegyezésre. De részt vesznek és meghatározó fontosságú orientációhoz és átvehető konkrét dokumentumokhoz jutnak azok a fejlődő országok szakemberei is, akik saját nemzeti szabályozásukat még csak most kezdik kidolgozni.

Magyarország és a Codex

Magyarország a hetvenes évek elején lett a Codex Alimentarius Főbizottság tagja. Ez is egy kis lépése volt annak az „óvatos nyitásnak”, amellyel az ország a másfél-két évtizedes szinte teljes elzárkózás után megpróbált bekapcsolódni a világ vérkeringésébe. Ez az élelmiszer területen – beleértve mindenek előtt az élelmiszerek kereskedelmét – különösen érezhető és az – előző időszakhoz viszonyítva – egyértelműen sikeres volt.

A magyar szakemberek bekapcsolódtak a számunkra fontos bizottságok munkájába. Megbecsülést, elismerést szereztek, és ami a legfontosabb: a magyar élelmiszer rendeletekben, szabványokban kezdtek a megismert Codex dokumentumok „beszivárogni”. Ezt a csendes, nem látványos folyamatot most, a magyar élelmiszerjog Európai Unióval való harmonizációja idején lehet legjobban érzékelni.

A magyar élelmiszeripar minden különösebb megrázkódtatás nélkül át tudja venni az EU anyagát. És ebben meghatározó jelentősége van annak, hogy igen

sok esetben pontosan látható: egy-egy előírást, határértéket a mi korábbi szabályozásunk is és az EU is azonos helyről, a Codexből vette át.

Magyarország megbecsülést szerzett a Codexben, értékelték aktív részvételét. 1972-ben egyik igen fontos bizottsága, az Analitikai és Mintavételi Módszerek Bizottság Titkárságát bízta a Codex Magyarországra, ami az akkori kettéosztott világban különösen nagy jelentőségű volt, ilyen feladatot kelet-európai ország azóta sem kapott.

Új feladatok előtt a Codex

Az élelmiszerek világkereskedelme, amely a hatvanas évek elején létrehozta a Codexet, a 90-es évek második felében új lökést adott e munkának.

A világkereskedelem fejlesztését, az ezt akadályozó tényezők fokozatos felszámolásával segíteni akaró GATT Egyezmény (General Agreement on Trade and Traffic – Általános Kereskedelmi és Vámegegyezmény) keretében egy évtizede folyó világméretű tárgyalások eredményeként 1995-ben létrejött Világkereskedelmi Szervezet, a WTO (World Trade Organization). A WTO két igen fontos egyezményt fogadott el a kereskedelmet akadályozó ún. technikai akadályok megszüntetésének elősegítésére.

E „technikai akadályok” alatt az egyes országok eltérő szabályait, előírásait, ellenőrzési, engedélyezési rendszereit értik, melyek megnehezítik, drágítják, lassítják a termékek – kiemelten a minden országban igen részletesen szabályozott élelmiszerek – kereskedelmét.

A TBT (Technical Barriers of Trade – A Kereskedelem Technikai Akadályai) Egyezmény általános, minden termékre kiterjedő. Az Egyezmény elismeri, hogy minden országnak joga van a fogyasztók védelmében szükséges szabályozási, ellenőrzési intézkedésekre. Ezen intézkedések azonban nem válhatnak a külföldi termékeket a belföldivel szemben hátrányos helyzetbe hozó akadályokká. Nem haladhatják meg az ésszerű szinteket. Ezt az „ésszerűséget” a vonatkozó nemzetközi dokumentumok vagy ezek hiányában tudományos eredményekhez alapján lehet elfogadni.

Az SPS (Sanitary and Phyto Sanitary – Egészségügyi és Növényegészségügyi) Egyezmény jellegéből következően elsősorban az élelmiszereket érinti. Ez az Egyezmény már név szerint említve rendszeresen a Codexre hivatkozik, mint olyan dokumentumra, amely az ésszerűen elvárható fogyasztói védelmet jelenti. A Codexben rögzített előírásoknál szigorúbb nemzeti szabályok tehát a kereskedelem indokolatlan akadályozását jelenthetik.

Mindkét egyezmény a WTO keretében felállítandó részleg feladatává teszi a betartás, vagyis a nemzeti szabályozás esetleges „ésszerűtlen”, a kereskedelmet akadályozó voltának vizsgálatát és az ez ellen megteendő konkrét lépéseket.

A Codex szerepe a megújuló magyar élelmiszer-szabályozásban

A magyar élelmiszer-szabályozás megújításának fő célja az Európai Unió szabályozásának átvétele. Ez az ország teljes jogú EU tagságának fontos feltétele és a magyar élelmiszer-szektornak alapvető érdeke. E nagy munka mellett sem szabad azonban elfeledkezni a Codexben való részvételünk jelentőségéről. Ezt a következő tények indokolják:

- A világ és a világkereskedelem jóval nagyobb, mint az Európai Unió. Ma is és teljes jogú tagságunk után is fogunk kereskedni a világ más országaival is, ahol egyre inkább a Codex dokumentumok lesznek a követelmények alapjai.
- Az Európai Unió szabályozása is jelentős mértékben a Codexre támaszkodik. Ezért a Codexen keresztül addig is befolyásolhatjuk bizonyos mértékig az EU szabályozást, amíg erre majd tagként – akkor már direkt és persze sokkal hatékonyabb módon – lesz lehetőségünk.
- Az Európai Unió által nem szabályozott területeken természetesen önálló, nemzeti szabályozást hozunk létre. Az ismertetett WTO egyezmények aláíróiként azonban kezünk bizonyos mértékig itt is kötött: a létező Codex dokumentumokat figyelembe véve lehet csak a nemzeti szabályozást megalkotni.

Ezek ismeretében a FAO/WHO Codex Alimentarius Magyar Nemzeti Bizottsága – az EU tagságig – a magyar Codex tevékenység két fő céljának a következőket tartja

1. A Codex dokumentumok kidolgozásában való aktív magyar részvétellel el kell érni, hogy azokban a magyar érdekeknek megfelelő, de legalább is azzal nem ellentétes előírások jelenjenek meg. Ennek érdekében a következő alapelveket tekintjük számunkra irányadónak:
 - Minden működő és számunkra gazdaságilag jelentős Codex bizottságnak működik a megfelelő magyar munkabizottsága.
 - A Titkárság megerősítésével biztosítjuk a magyar munkabizottságok naprakész tájékoztatását annak érdekében, hogy az egyes Codex dokumentumokkal kapcsolatos magyar álláspontot mindig megalapozottan alakíthassák ki.

- A dokumentumok kidolgozási folyamatában való „írásos” részvétel mellett az üléseken való személyes részvétel biztosításáért is mindent megteszünk. A részvételi költségeket az általános kérdéseket tárgyaló bizottságok ülésein a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium és a Egészségügyi Minisztérium, a termékspecifikus bizottságok ülésein az egyes terméktanácsok, szakmai szövetségek biztosítják.
2. A Codex dokumentumait a magyar élelmiszer szakma széles rétegével meg kell ismertetni, és számukra folyamatosan és könnyen hozzáférhetővé kell tenni. Ennek érdekében a következőket biztosítjuk:
- A Magyar Élelmiszerkönyv II. kötete irányelveit kidolgozó szakértőknek, a tervezeteket tárgyaló és véglegesítő szakbizottságoknak a vonatkozó Codex dokumentumokat rendelkezésre bocsátjuk. Ezzel érhető el legegyszerűbben és legeredményesebben a WTO egyezmények magyar betartása.
 - A Titkárságon könnyen hozzáférhető és áttekinthető dokumentumgyűjteményt hozunk létre. Ezt széles körűen ismertetjük, különösen a külkereskedelemben érdekelttek körében.
 - Rendezvényeket szervezünk, tájékoztató anyagokat készítünk a Codex jelentőségéről.

A magyar Codex munka szervezeti keretei

A munka lényege – az egyes, különböző elfogadási fokozatokban lévő Codex tervezetekkel kapcsolatos magyar álláspont kialakítása, majd ennek a tárgyalások során történő érvényesítése – a magyar munkabizottságokban folyik. A szervezeti keretet ezért évtizedekig egyedül a munkabizottságok jelentették.

A Codex Alimentarius növekvő fontossága miatt vált szükségessé 1999-ben – igazodva a nemzetközi gyakorlathoz – egy kétszintű működési rendszer létrehozása. Az érdekelt minisztériumok, termelői-, fogyasztóvédelmi szervezetek, a tudományos élet képviselőiből a FAO Magyar Nemzeti Bizottság elnöke 15 fős FAO/WHO Codex Alimentarius Magyar Nemzeti Bizottságot hozott létre.

A Bizottság feladata a magyar Codex munka általános irányítása a következők szerint:

- A magyar munkabizottságok létrehozása, tevékenységük felügyelete.
- A Főbizottság ülésein képviselendő magyar álláspont kialakítása és jóváhagyása, valamint állásfoglalás a munkabizottságok kompetenciáját meghaladó, általános jellegű kérdésekben.

- A Codex információs politikájának meghatározása.

A Nemzeti Bizottság Titkárságát a Központi Élelmiszeripari Kutató Intézet működteti, ennek anyagi feltételeit a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium biztosítja.

A Nemzeti Bizottság a következő területekre hozott létre Magyar Codex Munkabizottságot:

Élelmiszeradalékok és szennyezőanyagok

Élelmiszerhigiéncia

Élelmiszerjelölés

Analitikai és mintavételi módszerek

Növényvédőszer-maradékok

Élelmiszerek állatgyógyászati szermaradécai

Élelmiszer import-export tanúsítási és ellenőrzési rendszerek

Táplálkozástudomány és különleges táplálkozási célú élelmiszerek

Kakaótermékek és csokoládé

Feldolgozott gyümölcs és zöldség

Olajok és zsírok

Tej- és tejtermékek

Természetes ásványvizek

Cukor

A felsorolásból is kitűnik, hogy minden működő és a magyar gazdaság számára fontos témával foglalkozó nemzetközi Codex munkabizottságban részt veszünk.

A munkabizottságok elnökei a szakma hazailag és nemzetközileg is elismert képviselői, tagjai, pedig – a Nemzeti Bizottság tagjainál ismertetett elv szerint – az adott témában érdekelt szervek, felek szakemberei.

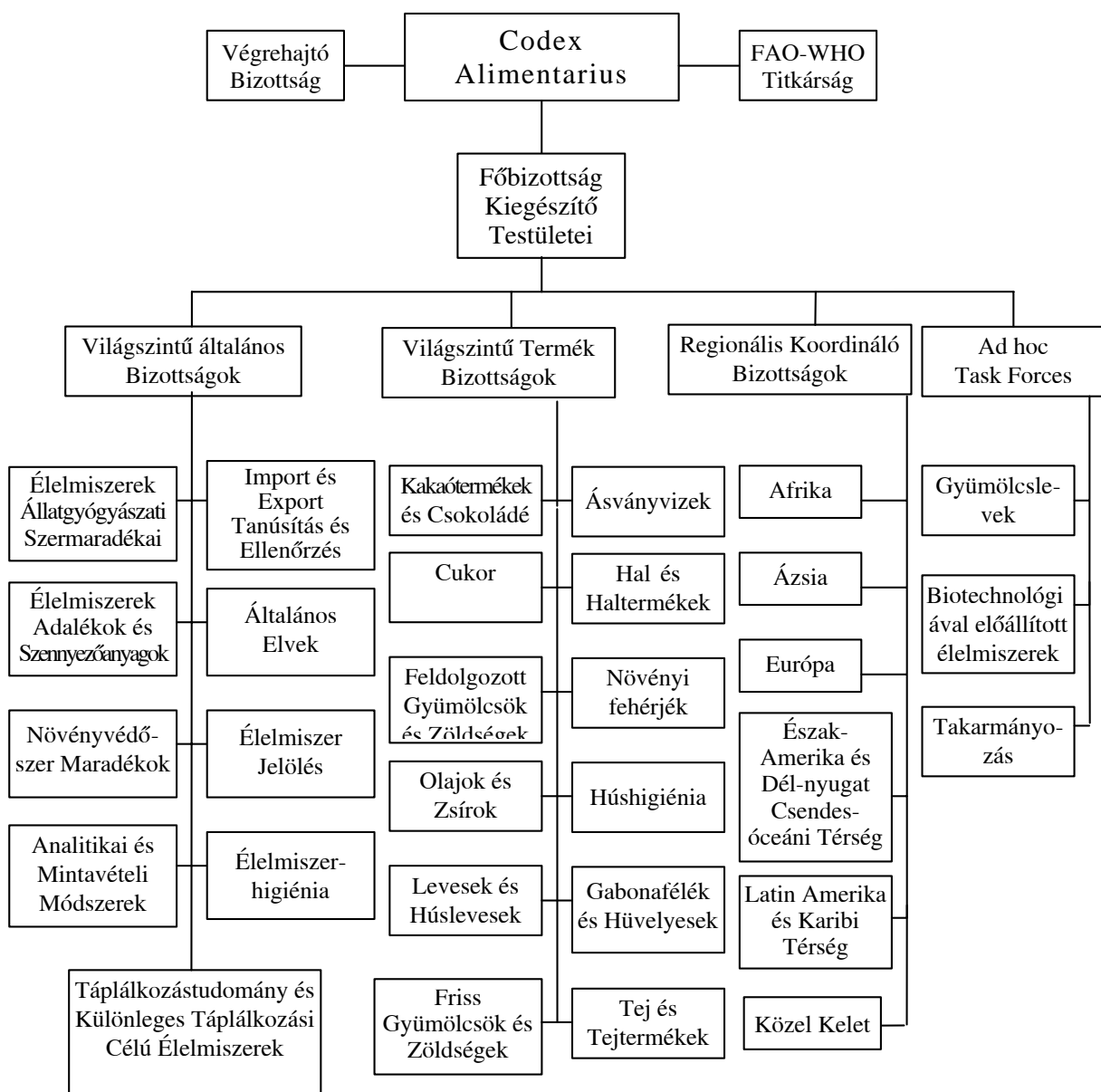
A munkabizottságok a magyar szakmai álláspontok kialakítását és érvényesítését végzik a következők szerint:

- A Codex dokumentumokra vonatkozóan kialakítják a képviselendő magyar álláspontot.
- A Codex eljárási rendje szerint írásban és a nemzetközi munkabizottságok ülésein személyesen megpróbálják a lehető legteljesebben érvényesíteni a magyar álláspontot.

A magyar munkabizottságok működési költségeit (ez lényegében a nemzetközi munkabizottságok ülésein való részvétel költségét jelenti) a következők szerint megosztva finanszírozzák:

- A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium a feladatkörébe tartozó általános témákban.
- Az Egészségügyi Minisztérium a feladatkörébe tartozó általános témákban.
- A termelői szövetségek (szövetség, terméktanács, egyesülés) az egyes termékcsoportok vonatkozásában.

2. A Codex szervezeti felépítése

3. A Codex Bizottságai

Codex Alimentarius Bizottságok (Committee) és házigazda országaik

1. Általános Elvek	Franciaország
2. Élelmiszer Adalékanyagok és Szennyezőanyagok	Hollandia
3. Élelmiszerhigiéniá	Amerikai Egyesült Államok
4. Élelmiszer Jelölés	Kanada
5. Analitikai és Mintavételi Módszerek	Magyarország
6. Növényvédőszer Maradékok	Hollandia
7. Élelmiszerek Állatgyógyászati Szermaradékok	Amerikai Egyesült Államok
8. Élelmiszer Import és Export Tanúsítási és Ellenőrzési Rendszerek	Ausztrália
9. Táplálkozástudomány és Különleges Táplálkozási Célú Élelmiszerek	Németország
10. Kakaótermékek és Csokoládé	Svájc
11. Cukor	Egyesült Királyság
12. Feldolgozott Gyümölcs és Zöldség	Amerikai Egyesült Államok
13. Olajok és Zsírok	Egyesült Királyság
14. Húshigiéniája	Új-Zéland(berekesztve)
15. Hal és Haltermékek	Norvégia
16. Levesek és Húslevesek	Svájc(berekesztve)
17. Gabonafélék és Hüvelyesek	USA (berekesztve)
18. Tej és Tejtermékek	Új-Zéland
19. Ásványvizek	Svájc
20. Növényi fehérjék	Kanada (berekesztve)
21. Friss Gyümölcs és Zöldség	Mexikó

2000 -től, meghatározott céllal és ideig (5 év) működő munkabizottságok (Task Forces):

1. Biotechnológiával előállított élelmiszerek	Japán
2. Takarmányozás	Dánia
3. Gyümölcs- és zöldséglevek	Brazília

4. A Codex bizottságok feladatainak rövid ismertetése

Codex Alimentarius Főbizottság

Ülései:

1. Róma, Olaszország, 1963 június 25 – július 3. (FAO székhelyén, első ülés)
23. Róma, Olaszország, 1999 június 28 – július 3. (FAO székhelyén, utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

A Codex Alimentarius Főbizottság (Commission) az ENSZ Élelmiszer és Mezőgazdasági Szervezete (FAO) és az Egészségügyi Világszervezete (WHO) által létrehozott FAO/WHO Élelmiszer Szabványosítási Program szervezője és végrehajtója. Fő feladatai:

- a) a fogyasztók egészségének védelme és az élelmiszerkereskedelemben a piaci versenytisztaság biztosítása;
- b) a nemzetközi kormányzati és nem-kormányzati szervezetek által végzett szabványosítási munkálatok koordinálásának elősegítése;
- c) prioritások meghatározása, valamint a szabvány-tervezetek készítésének irányítása;
- d) a c) pontban meghatározott szabványok kidolgozásának finanszírozása elfogadása és közzététele;
- e) a megjelent szabványok szükségszerű módosítása.

Munkájában a FAO és WHO minden tagországa részt vehet. Bármely más ország vagy nemzetközi szervezet megfigyelőként csatlakozhat a Főbizottsághoz.

Tevékenységéről a főigazgatóknak küldött jelentéseken keresztül – a FAO és a WHO Közgyűlésének kell jelentést tennie. A Főbizottság tagjai közül Végrehajtó Bizottságot választ, mely kétévenkénti ülések közötti időszakban a munkáját irányítja. A Főbizottság üléseinek levezetésére elnököt és három alelnököt választ.

Általános Elvek Codex Bizottság

Titkárság: Franciaország

Ülései:

1. Párizs, 1965, október 4 – 8. (első ülés)
15. Párizs, 2000, április 10 – 14. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

A Codex Alimentarius Főbizottság által meghatározott olyan általános kérdések szabályozása, amelyek megjelölik a Codex Alimentarius célját és hatáskörét, a Codex szabványok természetét és az országok által elfogadott formáit. Irányelvek (guidelines) kidolgozása a Codex Bizottságok számára. Olyan mechanizmus fejlesztése, mely vizsgálja a kormányok előterjesztéseit az egyes szabványok vagy más előírások gazdasági hatásairól, az országuk gazdaságára gyakorolt lehetséges következtetésekkel kapcsolatban; Etikai Útmutató (Code of Ethics) kidolgozása a nemzetközi élelmiszerkereskedelemben.

Élelmiszer Adalékok és Szennyezőanyagok Codex Bizottság

Titkárság: Hollandia

Ülései:

1. Hága, 1964, május 19 – 22. (első ülés)
32. Peking, 2000. március 20 – 24. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

- a) az egyes élelmiszer adalékanyagok, szennyezőanyagok (beleértve a környezeti szennyezőket is) és a természetesen előforduló toxikus anyagok maximálisan megengedett vagy ajánlott szintjének megállapítása, ill. jóváhagyása élelmiszerekben és állati takarmányokban;
- b) az élelmiszer adalékanyag, szennyezőanyag prioritási listáinak elkészítése az Élelmiszer Adalékanyagok FAO/WHO Közös Szakértői Bizottság (JECFA) által történő toxikológiai értékeléséhez;
- c) javaslat tétel a Főbizottság számára az élelmiszer adalékanyagok azonossági és tisztasági előírásaira;
- d) az élelmiszerben történő meghatározásukra szolgáló vizsgálati módszerek áttekintése;
- e) szabványok vagy útmutatók kidolgozása olyan témákkal kapcsolatban, mint a forgalomba kerülő élelmiszer adalékanyagok jelölése és élelmiszerek besugárzása.

Élelmiszerhigiéna Codex Bizottság

Titkárság: Amerikai Egyesült Államok

Ülései:

1. Washington D.C., 1964. május 27 – 28. (első ülés)
32. Washington D.C., 1999. november 29 – december 4. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

- a) az élelmiszerhigiéniára vonatkozó tervezetek készítése, amely magában foglalja – ahol szükséges – a mikrobiológiai követelményeket és módszertant;
- b)- a Codex Bizottságok által készített és Codex Szabványokban meghatározott higiéniai előírások áttekintése, szükség szerint módosítása és jóváhagyása, valamint,
 - a Codex Bizottságok által készített és Codex útmutatókban szereplő higiéniai előírások áttekintése, szükség szerint módosítása és jóváhagyása, kivéve egyedi eseteket, ahol Főbizottság másképpen rendelkezik, vagy
 - a Codex Termék Bizottságok hatáskörébe tartozó vagy nem tartozó specifikus élelmiszerek és élelmiszercsoportok higiénijára vonatkozó tervezetek készítése;
- c) a Főbizottságtól kapott specifikus higiéniai problémák megvitatása.

Élelmiszer Jelölés Codex Bizottság

Titkárság: Kanada

Ülései:

- 1. Ottawa, 1965. június 21 – 25. (első ülés)
- 28. Ottawa, 2000. május 8 – 12. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

- a) az élelmiszerek jelölésére vonatkozó tervezetek készítése;
- b) a Codex Bizottságok szabványtervezeteiben, útmutatóiban és irányelveiben szereplő, jelölésre vonatkozó követelmények áttekintése, – ha szükséges – módosítása és specifikus előírások jóváhagyása;
- c) a Főbizottságtól kapott specifikus jelölési problémák tanulmányozása;
- d) az élelmiszerek hirdetésével kapcsolatos problémák tanulmányozása, különös tekintettel reklám-állításokra és félrevezető leírásokra.

Analitikai és Mintavételi Módszerek Codex Bizottság

Titkárság: Magyarország

Ülései:

- 1. Berlin, 1965. szeptember 23 – 24. (első ülés)
- 22. Budapest, 1999. március 10 – 14. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

- a) az analitikai és mintavételi Codex módszerek kidolgozási kritériumainak meghatározása;
- b) a Codex és más, analitikai és mintavételi módszerekkel foglalkozó nemzetközi szervezetek közti koordináló testület szerepének betöltése;
- c) a b) szakaszban említett szervezetek ajánlásai alapján olyan analitikai és mintavételi referencia módszerek megadása, amelyek megfelelnek a Codex szabványok céljaira, és amelyek általában több élelmiszer esetén alkalmazhatók;
- d) a Codex Termék Bizottságok által javasolt analitikai és mintavételi módszerek áttekintése, ha szükséges módosítása, és ha megfelelőek, elfogadása, kivéve az élelmiszerekben található növényvédőszer maradékok és állatgyógyászati szermaradékok analitikai és mintavételi módszereit, a mikrobiológiai minőség és biztonság, valamint az élelmiszer adalékanyagok előírásainak való megfelelés megítélésére szolgáló módszereket, amelyek nem tartoznak e Bizottság feladatkörébe;
- e) mintavételi tervek és eljárások kidolgozása;
- f) a Főbizottság vagy bármely Codex Bizottság által előterjesztett speciális mintavételi és analitikai problémák megvitatása;
- g) az élelmiszervizsgáló laboratóriumok jártasságának, valamint a laboratóriumi minőségbiztosítási rendszerek elbírálására szolgáló eljárások, protokollok, irányelvek és kapcsolódó anyagok kidolgozása.

Növényvédőszer Maradékok Codex Bizottság

Titkárság: Hollandia

Ülései:

1. Hága, 1966. január 17 – 21. (első ülés)
32. Hága, 2000. május 1 – 8. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

- a) a növényvédőszer maradékokra vonatkozó maximálisan megengedett szintek megállapítása specifikus élelmiszerekben és élelmiszer-csoportokban;
- b) a növényvédőszer maradékokra vonatkozó maximálisan megengedett szintek megállapítása a nemzetközi kereskedelembe kerülő azon állati takarmányokban, amelyekben ez indokolt az emberi egészség védelme érdekében;

- c) növényvédőszer prioritási listák készítése a Növényvédőszer Maradékok FAO/WHO Közös Szakértői Értekezlet (JMPR) által történő értékeléséhez;
- d) az élelmiszerekben, ill. takarmányokban lévő növényvédőszer maradékok meghatározására szolgáló mintavételi és vizsgálati módszerek áttekintése;
- e) a növényvédőszer maradékot tartalmazó élelmiszerek és takarmányok biztonságával kapcsolatos más kérdések áttekintése;
- f) a növényvédőszer maradékhoz vegyi vagy más hasonlóságot mutató, környezeti és ipari szennyezőanyagokra vonatkozó maximálisan megengedett szintek megállapítása specifikus élelmiszerekben és élelmiszercsoportokban

Élelmiszerek Állatgyógyászati Szermaradékai Codex Bizottság

Titkárság: Amerikai Egyesült Államok

Ülései:

- 1. Washington, D.C. 1986. október 27 – 31. (első ülés)
- 12. Washington, D.C., 2000. március 28 – 31. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

- a) a prioritások meghatározása az élelmiszerek állatgyógyászati szermaradékainak megállapításához;
- b) a szermaradékok maximális szintjének ajánlása;
- c) az igénynek megfelelően útmutatók kidolgozása;
- d) az élelmiszer állatgyógyászati szermaradékok ellenőrzésére használt vizsgálati módszerek kritériumainak meghatározása.

Élelmiszer Import-Export Tanúsítási és Ellenőrzési Rendszerek Codex Bizottság

Titkárság: Ausztrália

Ülései:

- 1. Canberra, 1992. szeptember 21 – 25. (első ülés)
- 8. Adelaide, 2000. február 21 -25. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

- a) az élelmiszerek import és export ellenőrzési és tanúsítási rendszerei alapelveinek és útmutatóinak kidolgozása azon céllal, hogy harmonizálják a fogyasztók egészségvédelmi módszereit és eljárásait,

- biztosítsák a tisztességes kereskedelmi gyakorlatot és előmozdítsák az élelmiszerek nemzetközi kereskedelmét;
- b) az exportáló és importáló országok illetékes bizottságai részére alapelvek és útmutatók kidolgozása olyan eljárások alkalmazásához, melyek biztosítsák, hogy – ahol ez szükséges – az élelmiszerek feleljenek meg az előírásoknak, mindenekelőtt a törvény egészségügyi előírásainak;
 - c) alkalmazási, és ha ez szükséges, minőségbiztosítási rendszer útmutatók kidolgozása az élelmiszerek megfelelőségének biztosításához és annak elősegítéséhez, hogy ezek a rendszerek az országok két- vagy sokoldalú egyezményeivel segítsék elő az élelmiszertermékek kereskedelmét;
 - d) a hivatalos tanúsítványok formátumával, tartalmukkal, nyelvezetükkel kapcsolatos követelmények és útmutatók kidolgozása, melyeket az országok a nemzetközi harmonizáció érdekében megkövetelhetnek;
 - e) az élelmiszerek export-import ellenőrzésére vonatkozó információ-cserével kapcsolatos javaslatok megtétele;
 - f) más nemzetközi munkacsoportokkal való szükségszerű konzultáció az élelmiszer-ellenőrzési és -tanúsítási rendszerekkel kapcsolatban;
 - g) az élelmiszer-ellenőrzési és -tanúsítási rendszerekkel kapcsolatos egyéb főbizottsági feladatok.

Táplálkozástudomány és Különleges Táplálkozási Célú Élelmiszerek Codex Bizottság

Titkárság: Németország

Ülései:

- 1. Freiburg in Greisgau, 1966. május 2- 5. (első ülés)
- 22. Berlin, 2000. június 19 – 23. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

- a) A Főbizottság által kijelölt táplálkozástudománnyal kapcsolatos problémák tanulmányozása, ill. tanácsadás a Főbizottság részére általános táplálkozástudományi témákban;
- b) az élelmiszerek táplálkozási aspektusaira vonatkozó általános intézkedési tervezetek kidolgozása;
- c) ha szükséges, más Bizottságokkal együttműködve, szabványok, irányelvek vagy egyéb kapcsolatos dokumentumok kidolgozása a különleges táplálkozási célokra készült élelmiszerekre;
- d) a Codex Szabványok, irányelvek vagy az egyéb kapcsolódó dokumentumokban meghatározott táplálkozástudományi előírások áttekintése, szükség szerinti módosítása és jóváhagyása.

Kakaótermékek és Csokoládé Codex Bizottság

Titkárság: Svájc

Ülései:

1. Neuchatel, 1963. november 5 – 6. (első ülés)
18. 2000. november 2 – 4. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

Kakaótermékekre és csokoládéra vonatkozó világszabványok kidolgozása.

Cukor Codex Bizottság

Titkárság: Egyesült Királyság

Ülései:

1. London, 1964. március 3 – 5. (első ülés)
7. London, 2000. február 9 – 11. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

Cukorra és cukortermékekre vonatkozó világszabványok kidolgozása.

Feldolgozott Gyümölcs és Zöldség Codex Bizottság

Titkárság: Amerikai Egyesült Államok

Ülései:

1. Washington, D.C. 1964. május 29 – 30. (első ülés)
20. Washington, D.C. 2000. szeptember 11 – 15. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

Feldolgozott gyümölcsre és zöldségre vonatkozó világszabványok kidolgozása, beleértve szárított termékeket, tartósított száraz borsót és babot, gyümölcsdzsemet és zselét; aszalt szilva, valamint gyümölcs- és zöldséglevelek kivételével.

Olajok és Zsírok Codex Bizottság

Titkárság: Egyesült Királyság

Ülései:

1. London, 1964. február 25 – 27. (első ülés)
17. London, 2001. március 26 – 30. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

Az állati, növényi és hal olajokra és zsírokra vonatkozó világszabványok kidolgozása, beleértve a margarint és az olívaolajat.

Húshigiénia Codex Bizottság

Titkárság: Új-Zéland

Ülései:

1. London, 1972. április 10 – 15. (első ülés)
 7. Róma, 1993. március 29 – április 2. (utolsó ülés)
- Bizonytalan időre berekesztve.

Hatáskörének meghatározása:

A húshigiéniára vonatkozó világszabványok és/vagy útmutatók kidolgozása a baromfihús kivételével.

Feldolgozott Hús és Baromfi Termékek Codex Bizottság

Titkárság: Dánia

Ülései:

1. Kulmbach, 1966. július 4 – 5. (első ülés)
 15. Koppenhága, 1990. október 8 – 12. (utolsó ülés)
- Bizonytalan időre berekesztve.

Hatáskörének meghatározása:

A feldolgozott hústermékekre vonatkozó világszabványok kidolgozása, beleértve forgalomba kerülő csomagolt húst és feldolgozott baromfi hústermékeket.

Hal és Haltermékek Codex Bizottság

Titkárság: Norvégia

Ülései:

1. Bergen, 1966. augusztus 29 – szeptember 2. (első ülés)
24. Alesund, 2000. június 5 – 9. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

A friss, fagyasztott (beleértve gyorsfagyasztott) vagy másképp feldolgozott halakra, rákfélékre és puhatestűekre vonatkozó világszabványok kidolgozása.

Levesek és Húslevesek Codex Bizottság

Titkárság: Svájc

Ülései:

- Bern, 1975. november 3 – 7. (első ülés)
- Szent Gallén, 1977. november 7 – 11. (utolsó ülés)

Bizonytalan időre berekesztve.

Hatáskörének meghatározása:

A levesekre, erőlevesekre, húslevesekre vonatkozó világszabványok kidolgozása.

Gabonafélék és Hüvelyesek Codex Bizottság

Titkárság: Amerikai Egyesült Államok

Ülései:

1. Washington, D.C. 1980. március 24 – 28. (első ülés)
9. Washington, D.C. 1994. október 31 – november 4. (utolsó ülés)

Bizonytalan időre berekesztve.

Hatáskörének meghatározása:

A gabonafélékre, hüvelyesekre és termékeire vonatkozó világszabványok és/vagy útmutatók kidolgozása.

Növényi Fehérjék Codex Bizottság

Titkárság: Kanada

Ülései:

1. Ottawa, 1980. november 3 – 7. (első ülés)
5. Ottawa, 1989. február 6 – 10. (utolsó ülés)

Bizonytalan időre berekesztve.

Hatáskörének meghatározása:

Bármely növényből származó, emberi fogyasztásra szánt, növényi fehérje termékekre vonatkozó meghatározások és világszabványok kidolgozása, ill. ezen termékeknek az élelmiszer ellátásban való használatára, táplálkozási követelményeire, biztonságára, jelölésére és egyéb szempontokra vonatkozó irányelvek kidolgozása.

Friss Gyümölcs és Zöldség Codex Bizottság

A Főbizottság 17. ülésén (1987) alapították, mint Trópusi Friss Gyümölcs és Zöldség Codex Bizottság. A Bizottság nevét és hatáskörét a Főbizottság 21. ülésén (1995) módosították.

Titkárság: Mexikó

Ülései:

1. Mexikó City, 1988. június 6 – 10. (első ülés)
12. Mexikó City, 2000. október 9 – 12. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

- a) friss gyümölcsre és zöldségre vonatkozó világszabványok és útmutatók kidolgozása;
- b) konzultáció a gyorsan romló termékek szabványosításával foglalkozó ENSZ Európai Gazdasági Bizottság Munkacsoportjával a világszabványok és útmutatók kidolgozásában, különös tekintettel az átfedések elkerülése érdekében;
- c) konzultáció a friss gyümölcs és zöldség szabványosításával foglalkozó egyéb nemzetközi szervezetekkel.

Tej és Tejtermékek Codex Bizottság

Titkárság: Új-Zéland

Ülései:

1. Róma, 1994. november 28 – december 2. (első ülés)
4. Wellington, 2000. február 28 – március 3. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

A Codex Alimentarius Tej és Tejtermékekre érvényes Elvi Útmutatójának keretébe tartozó tej és tejtermékekre vonatkozó nemzetközi útmutatók és szabványok kidolgozása.

Természetes Ásványvizek Codex Bizottság

Titkárság: Svájc

Ülései:

1. Baden/Aarzan, 1996. február 24 – 25. (első ülés)
6. Bern, 1998. november 19 -21. (utolsó ülés)

Hatáskörének meghatározása:

A természetes ásványvizekre vonatkozó regionális szabványok kidolgozása.

Megjegyzés: Ezt a Bizottságot a Főbizottság Regionális (Európai) Codex Bizottságként alapította, de hatáskörét a természetes ásványvizekre vonatkozó világszabványok kidolgozására is kiterjesztette.

Gyümölcslevek Szabványosításával foglalkozó EGB/ Codex Alimentarius Közös Szakértői Csoport

Ülései:

1. Genf, 1964. április 6 – 10. (első ülés)
19. Róma 1990. november 12 – 16. (utolsó ülés)

Bizonytalan időre berekesztve.

Hatáskörének meghatározása:

A gyümölcslevekre, sűrített gyümölcslevekre és a gyümölcsnektárookra vonatkozó világszabványok kidolgozása.

Gyorsfagyasztott Élelmiszerek Szabványosításával foglalkozó EGB/ Codex Alimentarius Közös Szakértői Csoport

Ülései:

1. Genf, 1965. szeptember 6 – 10. (első ülés)
 13. Róma, 1980. szeptember 15 – 19. (utolsó ülés)
- Bizonytalan időre berekesztve.

Hatáskörének meghatározása:

A Gyorsfagyasztott Élelmiszerek Szabványosításával foglalkozó EGB (Codex Alimentarius Közös Szakértői Csoport) felelős a gyorsfagyasztott élelmiszerekre vonatkozó szabványok kidolgozásáért a Codex Alimentarius Általános Elveinek megfelelően. A Szakértői Csoport felelős a gyorsfagyasztott élelmiszerekre vonatkozó szabványok kidolgozásáért, amelyeket a Főbizottság más Termék Bizottságok feladatkörébe nem utal át, mint Hal és Haltermékek, Hús, Feldolgozott Hús és Baromfi Codex Bizottságai. A Codex Termék Bizottságok által kidolgozott, gyorsfagyasztott élelmiszerekre vonatkozó szabványoknak meg kell felelnie a Gyorsfagyasztott Élelmiszerek Szabványosításával foglalkozó EGB/ Codex Alimentarius Közös Szakértői Csoport által elfogadott általános szabványnak, és a koordinációs megállapodás szerint arra kell hivatkozni.

5. Codex dokumentumok azonosítására használt rövidítések

A Codex dokumentumok hivatkozásában első helyen **CX** áll, ami a Codex rövidítése. Ezt az illetékes **Bizottság** rövidítése, majd az az év követi, amelyben az ülést tartották (ez nem feltétlenül a dokumentum kidolgozási éve), majd a végén a dokumentum **sorrendi száma**.

Például, CX/FL 99/1, 2, 3, stb. jelzésű dokumentum azt jelenti, hogy ez Élelmiszer Jelölés Bizottság 1999-ben tartott ülésére készült, meghatározott sorszámú Codex anyag. Kivétel a Végrehajtó Bizottság dokumentuma, amelynél az ülés sorszámát is azonosítani kell (például, CX/EXEC 94/41/1, 2, 3, stb.), valamint a Főbizottság anyaga, amely viseli az **ALINORM** azonosítást.

Codex Alimentarius Főbizottság
(munkaanyagok és jelentések)
Végrehajtó Bizottság
(azonosított az ülés sorszámaival is)

ALINORM

CX/EXEC

Regionális Koordináló Bizottságok

Afrikai Koordináló Bizottság

CX/AFRICA

Ázsiai Koordináló Bizottság

CX/ASIA

Európai Koordináló Bizottság

CX/EURO

Latin Amerika és Karibi Térség Koordináló Bizottság

CX/LAC

Észak-Amerika és Dél-nyugat Csendes-óceáni
Térség Koordináló Bizottság

CX/NASWP

Codex Bizottságok

Általános Elvek

CX/GP

Élelmiszer Adalékanyagok és Szennyezőanyagok

CX/FAC

Élelmiszerhigiénia

CX/FH

Élelmiszer Jelölés

CX/FL

Analitikai és Mintavételi Módszerek

CX/MAS

Növényvédőszer Maradékok

CX/PR

Élelmiszerek Állatgyógyászati Szermaradécai

CX/RVDF

Élelmiszer Import és Export Tanúsítási és Ellenőrzési
Rendszerek

CX/FICS

Táplálkozástudomány és Különleges Táplálkozási Célú
Élelmiszerek

CX/NFSDU

Gabonafélék és Hüvelyesek

CX/CPL

Kakaótermékek és Csokoládé

CX/CPC

Olajok és Zsírok

CX/FO

Hal és Haltermékek

CX/FFP

Tej és Tejtermékek

CX/MMP

Húshigiénia

CX/MH

Ásványvizek

CX/MIN

Feldolgozott Gyümölcs és Zöldség

CX/PFV

Feldolgozott Hús és Baromfi Termékek

CX/PMPP

Levesek és Húslevesek

CX/SB

Cukor

CX/S

Növényi fehérjék

CX/VP

Friss Gyümölcs és Zöldség

CX/FFV

2000 -től, meghatározott céllal és ideig (5 év) működő munkabizottságok (Task Forces):

Biotechnológiával előállított élelmiszerek

CX/FBT

Takarmányozás

CX/AF

Gyümölcs- és zöldséglevek

CX/FJ

6. A Codex dokumentumok kidolgozásának menete

A nyolc lépcsőből álló kidolgozás a Főbizottságnak vagy az illetékes bizottságnak az adott szabvány kidolgozására vonatkozó döntésével kezdődik (első lépcső).

A **második** lépcső a Javasolt Szabvány Tervezet, amelynek elkészítését valamely ezt elvállaló és a Titkárság által ezzel megbízott ország végzi. Kivétel az egyes anyagok (növényvédő szer, adalékanyag, maradékanyag állatgyógyszer) egészségügyi értékelése, illetve a növényvédőszer megengedhető maradékainak megállapítása, ahol az e célra létrehozott FAO és WHO különálló, illetve közös szakértő csoportok végzik el a Javasolt Tervezet kidolgozását.

A **harmadik** lépcsőben a Titkárság által megküldött Javasolt Tervezetet a tagországok és a nemzetközi szervezetek véleményezik.

Az írásban megküldött véleményeket a **negyedik** lépcsőben megtárgyalja az illetékes bizottság, a szöveget a megküldött és a tárgyaláson elhangzott vélemények alapján módosítja és a Titkárságnak megküldi.

Az **ötödik** lépcsőben a Főbizottság vagy a Végrehajtó Bizottság az anyagot elfogadva (esetleg tovább módosítva) Szabvány Tervezetnek nyilvánítja azt.

A **hatodik** lépcsőben a Titkárság a már Tervezetté vált anyagot küldi ki ismét a tagországoknak és a nemzetközi szervezeteknek.

A **hetedik** lépcsőben az illetékes bizottság ülésén ismét megtárgyalják az anyagot, az írásban megküldött vélemények és az ülésen elhangzottak alapján ismét módosítja, majd megküldi a Titkárságnak.

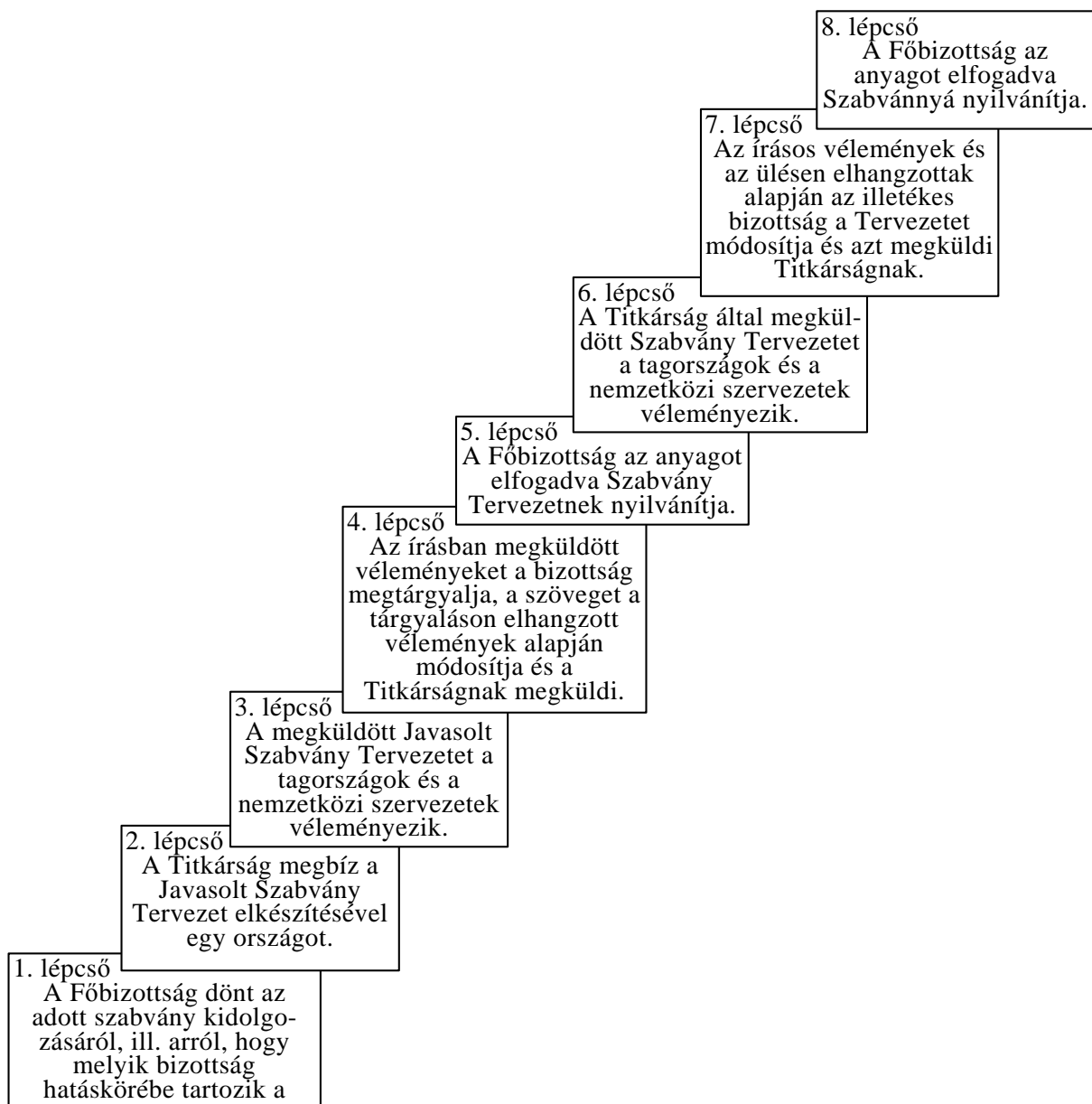
A **nyolcadik**, befejező lépésként a Főbizottság az anyagot elfogadva (esetleg módosítva) Szabvánnyá nyilvánítja.

A Főbizottság vagy a Végrehajtó Bizottság az illetékes bizottság egyetértésével fontossága, sürgőssége miatt elrendelheti valamely szabvány sürgősséggel való elkészítését. Ekkor a 6., 7. és 8. fokozat elhagyásával már az 5. fokozatban véglegessé, tehát Szabvánnyá válik a dokumentum. Az így elkészült Codex Szabvány azonban még csak egy ajánlott dokumentum. Élő, az élelmiszertermelést és kereskedelmet befolyásoló anyaggá az országok általi elfogadással válik.

A Titkárság a Szabványt elfogadásra a Codex tagállamai mellett a FAO és a WHO tagállamainak (gyakorlatilag a világ valamennyi államának)

megküldi. A tagállamok értesítik a Titkárságot, ha a Szabványt elfogadják. Ez az elfogadás az illető állam döntésétől függően három fokozat lehet:

- **Teljes elfogadás**, ami a saját élelmiszer-szabályozásába való bevezetést jelenti.
- **Részleges elfogadás**, ami a szabványnak csak bizonyos elemeit vezeti be a nemzeti rendszerbe.
- **Szabad termékfogalom biztosítása**, ami azt jelenti, hogy az ország saját szabályozási rendszerébe ugyan nem vezeti be szabványt, de az annak megfelelő termékeket szabadon lehet forgalmazni az országban.

7. A Codex dokumentumai és elérhetősége

A Codex Alimentarius második kiadása a következő fő kötetekből áll:

- Ia kötet: Általános követelmények
- Ib kötet: Általános követelmények: Élelmiszerhigiéniá
- IIa kötet: Növényvédőszer maradványok az élelmiszerekben (Általános rész)
- IIb kötet: Növényvédőszer maradványok az élelmiszerekben: A maximális határértékek
- III kötet: Állatgyógyászati szermaradványok élelmiszerekben
- IV kötet: Különleges táplálkozási igényt kielégítő előrecsomagolt élelmiszerek (beleértve a csecsemők és gyermekek számára készült élelmiszereket is)
- V kötet: Feldolgozott, valamint gyorsfagyasztott gyümölcsök és zöldségek
- Va kötet: Friss gyümölcs és zöldség
- Vb kötet: Trópusi friss gyümölcs és zöldség
- VI kötet: Gyümölcslevek és hasonló termékek
- VII kötet: Gabonák, hüvelyesek és azokból előállított termékek, valamint növényi fehérjék
- VIII kötet: Zsírok, olajok és azokból előállított termékek
- IX kötet: Hal és haltermékek
- X kötet: Hús és húsalapú egyéb készítmények
- XI kötet: Cukrok, kakaó termékek, csokoládé egyéb termékek
- XII kötet: Tej és tejtermékek
- XIII kötet: Mintavételi és vizsgálati módszerek

A Codex dokumentumai (szabványok, ajánlott gyakorlati kézikönyvek, irányelvek) – mindenekelőtt egy-egy termék leírása – elsősorban az exportra szánt termékek előállítóit vagy azok exportőreit érinthetik.

Mind a FAO/WHO Codex Alimentarius Nemzeti Bizottsága, mind az általa létrehozott nemzeti munkabizottságok egyik fontos feladata az érdekeltek és az egész hazai szakmai követelmény széles körű tájékoztatása a Codex munkájáról és dokumentumairól. Ezért a Nemzeti Bizottság Titkársága (Dr. Váradi Mária, Központi Élelmiszeripari Kutató Intézet, Tel.: 355-8982) megkeresésre készséggel adnak konkrét tájékoztatást és segítséget valamely dokumentum megszerzéséhez.

A FAO 1999-ben létesített Internet honlapján ad helyet a Codex Alimentariusnak. Ez biztosítja a leggyorsabb naprakész tájékozódást a három hivatalos nyelven, melynek elérhetősége a következő:

<http://www.fao.org>